

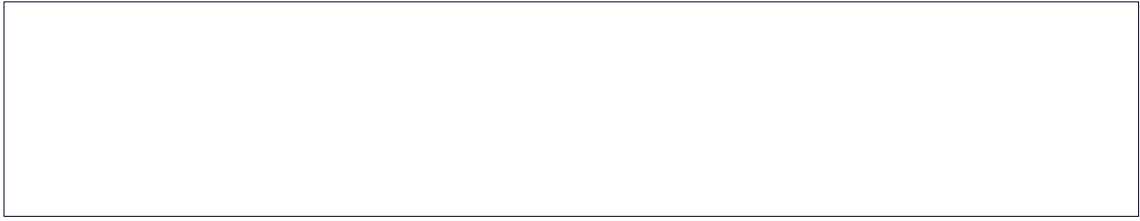
La legitimitat de la mentida política

És la mentida un mitjà legítim per governar?

Dirigit per Albert Griñán Segura

2n de Batxillerat, B

IES Ciutat de Balaguer

ÍNDIX DE CONTINGUT

0.- INTRODUCCIÓ.....	3
Escribir el título del capítulo (nivel 2).....	2
Escribir el título del capítulo (nivel 3).....	3
Escribir el título del capítulo (nivel 1).....	4
Escribir el título del capítulo (nivel 2).....	5
Escribir el título del capítulo (nivel 3).....	6

0.-Introc

Durant tota la h
per algú, una p

1.-Recorregut històric

Per tal de tractar la qüestió que m'ocupa, em dispenso a realitzar un repàs de les teories polítiques mantingudes per diferents filòsofs, cada un d'una època històrica diferent, de tal manera que aquest recull de pensaments em permeti recollir la història del tema que estic tractant i a més a més, això m'ajudi a aclarir les meves idees sobre aquest assumpte que és el de la legitimitat de la mentida política.

Així, he recorregut als pensadors que més s'han pronunciat en aquest terreny o, els que almenys, han fet arribar les seves respectives idees fins els nostres dies amb més ressò, pertanyents al període Antic (Sofistes i Plató), Modern (Maquiavel) i Contemporani (Noam Chomsky, Ignacio Ramonet i altres pensadors que s'acosten més als nostres dies).

❖1.1.-Pensament dels Antics

- **1.1.1.- Filòsofs Sofistes o "El relativisme absolut"** : Etimològicament parlant, aquest terme sorgí entre els segles V i IV aC, i fou emprat per designar, en un inici, per designar tot aquell que viatjava ensenyant la saviesa. Més tard, aquesta denominació s'acabaria fent servir per referir-se a aquell que emprava el xarlatanisme amb l'objectiu d'entabanar.

Els sofistes es presentaven com uns mestres ambulants que ensenyaven als joves l'art de la paraula a canvi de diners, defensors apassionats de la relativitat dels conceptes universals i extremadament interessats en els significats de paraules i conceptes. Concebien el llenguatge ja no com l'expressió del coneixement vertader (presocràtics), sinó com un mer instrument en la pugna política que els permetia defensar idees, propostes i projectes. De caràcter pràctic, tenien una visió pragmàtica i utilitària de la veritat, considerant veritable tot allò que alimentava alguna finalitat pràctica. Els sofistes apartaren de la vida ciutadana les preocupacions de filòsofs anteriors per la physis, ja que s'allunyaven de la vida a la ciutat i no servien per resoldre'n els problemes, en resum, el coneixement de la *naturalesa* els mereixia una actitud escèptica. Així, els sofistes van iniciar, en substitució de la reflexió sobre la naturalesa de l'ésser, el corrent de la reflexió sobre la ciutat i la realitat social democràtica.

Per acabar ja aquesta contextualització del moviment sofista, els seus pensadors els classifiquem en *Sofistes menors*, tals com Trasímac, Crítias o Antifont i en *Sofistes majors*, Protàgoras ("L'home és la mesura de totes les coses", cita que resumeix el relativisme dels pensaments sofistes), Gòrgias, Hípias o Pròdic.

Pensament polític dels Sofistes

Aquesta voluntat sofista d'ensenyar els joves i les seves figures carismàtiques van acabar desembocant en un mer mitjà lucratiu per assolir els seus fins materials. Els hàbils oradors sofistes entabanaven l'auditori grec amb discursos buits d'arguments i totalment fal·laços, però seductors pel que fa a la forma, recorrent a les emocions dels presents i dient el que aquests desitjaven sentir. D'aquesta manera, veiem que els sofistes no practicaven l'ús de la veritat, ja que enganyaven el poble amb sofismes i amb les emocions, però, ara bé, la seva relació extremadament relativa envers tot, els permetia justificar les seves accions, al·legant que la veritat és allò que creu la majoria i que possibilita obtenir el que es vol, i que, com creien que succeïa amb tots els valors, la veritat depèn de les conviccions del subjecte.

Així, podem constatar la visió purament utilitària que els sofistes conreaven de la política, la democràcia, el llenguatge i el poble, i la seva concepció dels valors absoluts justificava els seus enganys, ja que la veritat o el bé i el mal depenien de qui jutgés i de qui portés a terme l'acció. No importa si l'orador és virtuós, l'únic objectiu que persegueix aquell que puja a l'estrada a pronunciar el seu discurs per commoure les masses és el seu guany personal.

El saber pels filòsofs és un camí cap a la plenitud humana; pels sofistes, un mitjà lucratiu i una via per obtenir fama i escalar en la jerarquia social.

Conclusió sobre la visió sofista de l'engany polític: Finalment, feta la contextualització i la descripció dels mètodes i interessos sofistes, ja podem concloure afirmant que per aquests oradors la mentida al poble estava sempre justificada, perquè la veritat no existia de forma absoluta, i el saber i la política eren per ells eines per cobrir-se materialment, quedant el poble com un mer obstacle fàcil de neutralitzar mitjançant l'habilitat dialèctica.

- **1.1.2.- Plató:** Realment anomenat Aristocles, es creu que Plató ("el d'espatlles ample") nasqué a Atenes el 427 aC, quatre anys després que s'iniciessin les guerres del Peloponesi, període de gran inestabilitat política a la ciutat grega, en què els canvis de règim eren constants i es governava a l'estil sofista, buscant exclusivament l'acompliment dels interessos individuals seduint la

majoria. Plató contemplà la caiguda del règim dels Trenta Tirans i de la democràcia, i acabà conclouent que els mals humans només anirien cap a bé si la societat era governada per un filòsof o per algú coneixedor de la veritable filosofia.

És molt conegut el fet que fou, com he esmentat, deixeble de Sòcrates, qui el deixà bocabadat i admirat amb els seus discursos quan el conegué a l'edat de vint anys. Un dels objectius de Plató fou donar resposta alguna a les qüestions que el seu mestre no havia pogut resoldre en vida. Val a dir també que s'ha especulat grans quantitats de versions sobre la relació mestre- alumne, i la més creguda d'elles és que no anaren més enllà de la pura relació teòrica, indicis com que Plató no fos present en la mort de Sòcrates hi apunten.

No obstant, sigui quina sigui la veritat, la influència socràtica es fa palesa des d'un bon començament en Plató. Tot i que ara resulten irrellevants, Plató va realitzar una sèrie de viatges després de la mort del seu mestre, i, a més, són importants les seves teories sobre les Idees i els mons sensible i intel·ligible.

Pensament polític de Plató

Plató proposa un Estat basat essencialment en l'ètica i la condició de l'home com un ésser que només pot viure en una societat organitzada , que per als grecs estava representada per la Ciutat -Estat .

Segons el pensament platònic , cap ésser humà pot tenir una vida normal si es manté aïllat, ja que l'home és un ésser social, disposat a respectar i acceptar la societat en què viu com un fet inevitable.

La preocupació de Plató era determinar quina hauria de ser la veritable naturalesa de l'Estat i la seva genuïna funció.

Per a Plató, la moral i els principis de justícia han de ser els mateixos , tant per al ciutadà com per a l'Estat, de manera que serveixin per fer tothom feliç.

Plató centrà el seu interès en el que haurien de ser tots els estats en general, per això , en el seu llibre *La República* tracta de proposar un Estat ideal, el model que tots els estats haurien d'imitar.

Plató, partint de l' intel·lectualisme ètic del seu mestre, Sòcrates, estava convençut que tot governant d'un Estat ideal ha de saber en què consisteix

l'art de governar i què és el que ha de fer , perquè si no ho sap o no té l'habilitat per exercir eficaçment aquesta funció, pot enfonsar tant a l'Estat com als seus ciutadans.

Els Estats que Plató havia conegut distaven molt, per experiència, de ser perfectes, i fou aquesta decepció el que el va portar a imaginar la millor forma de govern possible perquè els ciutadans que confiessin en ell poguessin ser més feliços.

Ell, després de les guerres del Peloponesi, havia viscut la desventura de l'oligarquia i, posteriorment, el fracàs de la democràcia.

Va comprendre, així, que els Estats, en la seva totalitat, estan mal governats i tenen lleis irremeiables.

Plató va acabar creient fermament que les persones més adequades per governar i que alliberaran les comunitats del flagell del mal govern són els filòsofs (o, en el seu defecte, aquells que ja tenen el seu poder i es converteixen en veritables filòsofs).

Una societat apta per un bon govern ha de ser, necessàriament, organitzada i amb col·laboració mútua per subsistir, de manera que la vida en comunitat té un propòsit econòmic de què posteriorment emanarà el principi de la divisió del treball.

Observa Plató que els éssers humans tenen diferents habilitats i aptituds, i en funció d'aquestes, cadascú pot brindar la seva aportació individual de diferents formes a la comunitat en què viu. Així, segons la capacitat que regni en un individu, aquest servirà per una tasca o per una altra. Aquí és on cobrarà especial importància l'educació, que serà el mitjà per descobrir quina part predomina en cada individu i a quina feina se'l destinarà quan creixi. Si la part racional és la que caracteritza un individu, aquest serà governant, si és la irascible, guerrer, mentre que si hi predomina la concupiscible, agricultor o artesà. Així és la societat que Plató estima perfecte, un govern regit, al capdamunt, pels guardians, que no podran accedir a les riqueses de la ciutat i no tindran família, havent de dedicar la seva vida plenament a l'estudi, ja que de la seva tasca en depèn la ciutat, amb els guerrers, homes i dones que viuran en uns barracons i amb els recursos necessaris per la manutenció, sense tenir accés a la propietat privada i destinats a guerrear si fa falta defensar la ciutat,

mentre que els artesans sí que tindrien accés a la propietat privada, a la riquesa de la ciutat i a la família.

En el model de governador que ens presenta Plató, aquest és algú que posseeix la saviesa i que vetlla per la prosperitat de la ciutat en tot moment. Així, la millor ciutat necessita els millors habitants, però això són capricis genètics fora de l'abast del cap de govern, però com que Plató perseguia la constitució d'un Estat perfecte en si mateix i pels seus habitants, s'havia de lluitar per fabricar els millors individus. L'única manera de possibilitar això era la total manipulació, seleccionant els millors individus i ajuntant-los mitjançant un sorteig arreglat anteriorment. Plató, en aquesta situació, veu justificat l'engany, ja que tot i ser una via immoral, està contribuint a millorar la ciutat.

Finalment, podem concloure que Plató promou l'ús de la mentida quan aquesta portarà la perfecció a la ciutat, però censura la mentida sofista, purament destinada al profit personal.

❖ 1.2.- Pensament dels Moderns

- **1.2.1.- Maquiavel:** Maquiavel (1469, Florència-1527) begué de dues fonts per formar el seu pensament, la lectura del clàssics i l'experiència de les coses modernes. Ben aviat va rebre una formació humanística que incloïa la lectura de les versions originals d'obres clàssiques com *Les Dècades* o la *Formació de l'orador*. Maquiavel, que destaca sobretot, com veurem en el pla teòric, per la seva observació, va passar per molts càrrecs políticament importants tals com

Secretari de la Segona Cancelleria, secretari dels Deu, ambaixador a la Cort francesa de Lluís XII i també fou destinat a la cort de Maximilià. Totes aquestes experiències contribuïren a la visió que Maquiavel acabaria prenent sobre la

política i els homes en general, ja que pogué conèixer el funcionament de diversos governs i dels seus governadors.

Pensament polític de Maquiavel

Maquiavel inaugura el corrent anomenat realisme polític, que per primera vegada, separa la política de l'ètica. Això comporta un canvi en el concepte de *Virtut*, que ara perd el seu significat moral i s'atansa més a l'*areté* grega, i és entesa com la capacitat de saber tractar les situacions que la *Fortuna* decideix provocar. Així, un governant virtuós és aquell que es val de l'astúcia i la força (que no violència, ja que el *príncep* ha de governar el poble no matar-lo), és una persona vitalista que sap el que té clar el fi últim i s'atreveix a portar a terme els mitjans, per foscós que semblin.

Així, Maquiavel ens ensenya que la política no és un projecte per a àngels, sinó per a humans, i els humans estan fets d'una determinada manera, cosa que fa adient una política adient a la realitat. Així, el pensament de Maquiavel esdevé el contrari del que hi havia fins llavors, es converteix en un mirall de com obren els homes, fora de qualsevol prescripció moralitzant i religiosa.

Com es pot veure, Maquiavel creu obligatori separar la vida política de tot. Un polític pragmàtic (no bo) s'ha de desentendre de qualsevol precepte moral, perquè a l'hora de fer política es fa política, no una classe d'ètica. Llavors, el governant *virtuós* té com a fins últims la pau i la unitat del territori que governa, conservant i augmentant el poder sempre que es pugui, i si és per assolir aquestes fites, la mentida i l'engany sempre quedaran justificades, perquè s'ha fet per tal d'aconseguir beneficis propis, sí, però també per preservar l'Estat, de manera que no hi ha res a reprovar.

El príncep maquiavèl·lic no veu la maldat des d'un punt de vista moral, sinó des d'un punt de vista antropològic, com a simple expressió de la condició humana. La maldat és, simplement, un instrument entre d'altres que pot emprar un príncep. El fonament de la política de la política són, al mateix temps, les bones lleis i els bons exèrcits, i on no hi ha bons exèrcits, mai hi haurà bones lleis (virtut, perquè els exèrcit també són importants en cas d'urgència). La política, vista des del punt de vista realista, és un espai de necessitat on tot té les seves causes i les seves conseqüències rigoroses, en què el principi de conservació- supervivència de l'Estat imposa regles pròpies a l'hora d'adquirir, conservar i preservar el poder. No hi ha atzar en política, sinó

anàlisi rigorós de la realitat i principi de càlcul. El príncep que sigui capaç d'adoptar un punt de vista lògic, triomfarà, i el qui no, senzillament, s'enfonsarà i provocarà la seva ruïna personal i la de l'Estat. Això és bàsic, el polític que no sap el que vol només és un personatge patètic i no té la qualitat de *príncep*. Maquiavel admirava i trobava en Cèsar Bòrgia tot aquest compendi de fortalesa de caràcter i de *virtut*. Si hem d'exemplificar el tipus de governant a què Maquiavel es refereix, el Bòrgia és, sense possibilitat de dubtar, el paradigma per excel·lència, ja que, per donar seguretat al seu poble i assegurar-se, alhora, de no tenir competència, Cèsar Bòrgia exterminà els seus col·laboradors, així que no s'atengué a cap precepte moral, i això, a ulls de Maquiavel, no tenia res de reprovable.

Finalment, hem pogut veure la cruesa dels principis que enuncia Maquiavel, que no són res més que el que ell observà, caracteritzats, recordem-ho, per la separació obligatòria (fins i tot lògica) de moral- religió de la política. Així, el *príncep* perfecte, el que conservarà i augmentarà el poder, serà només aquell que reculli en ell la *virtut*, això és, perseguir els fins i separar els mitjans de tota moral. En essència, l'eficàcia radicarà en saber com procedir, encara que això impliqués aparentar, mentir, assassinar, traïr, commoure o transgredir el més gran codi moral.

Acabada l'exposició del pensament maquiavèlic, podem observar que, en línies generals, ve a ser el mateix sistema que el sofista, jugar brut sense escrúpols per arribar a un fi. No obstant, hi trobem algunes peces diferents. Primer de tot, els objectius dels oradors sofistes estaven més aviat enfocats al profit personal, mentre que els del *príncep* perfecte, a més d'englobar l'acumulació del poder personal, també persegueix mantenir l'Estat. També difereixen en la justificació d'aquest engany, donat que els sofistes únicament poden escudar-se amb la seva suposada relativitat, mentre que la justificació que en dona Maquiavel té més sentit i pot arribar a ser acceptada si s'hi pensa amb deteniment. I, òbviament, només cal analitzar quins mitjans utilitzen els sofistes i quins el *príncep* per adonar-nos de la major importància dels fins del *príncep* que la de la simple persuasió de l'auditori (cosa que també s'explica per l'època).

I, respecte a Plató, el fet segueix sent el mateix, ocultar certes coses a la població per obtenir un benefici posterior. Aquí, repetidament, el destinatari d'aquest benefici difereix, donat que Plató pensava en l'Estat, no en el profit del governador. A més, observem en les concepcions immensament diferents del món d'ambdós. Una, la del filòsof grec, també per raons d'època, és molt més innocent pel que fa al caràcter dels homes, i s'allunya moltíssim de la visió desenganyada i realista de Maquiavel, pel qual, no pot existir governador bo,

només hàbil, així que les seves concepcions de governant serien del tot incompatibles, saviesa i bondat contra astúcia i pragmatisme total.

❖1.3.- Pensament dels contemporanis

Aquí l'interès ja no radica en formular noves teories, sinó en constatar si la situació ha canviat o, si ha avançat, de quina manera ho ha fet.

- **Noam Chomsky:** Chomsky palesa, primer de tot, que l'engany ha prevalgut a través del temps, i segonament, que el govern s'ha distanciat molt del poble que governa. En comptes de conduir el poble, els governs actuals són freds i persegueixen desarmar els individus per poder actuar separatament d'aquests, que només suposarien la frustració dels interessos. S'empra la propaganda (tornada al model sofista i de Plató, no hi ha, aparentment, una presència tan accentuada dels crims i les traïcions entre polítics, sinó que ara això es trasllada a la relació govern- poble) per mantenir els individus anul·lats.

- **Ignacio Ramonet:** Ramonet analitza de més a prop aquesta coartació de la llibertat personal que s'encarreguen de portar a terme els mitjans de comunicació a través de la repetició i la vigilància de l'individu. Així, els mitjans de comunicació estan tots lligats per portar l'individu per on volen les elits. La televisió en concret s'encarrega d'inculcar als infants diversos valors vitals i contínuament s'està vetllant per conèixer l'individu i poder controlar-lo cada cop amb més efectivitat.

- **Harry G. Frankfurt:** Mostra la poca credibilitat dels que representen i fan promeses al poble quan arriben les campanyes electorals. G. Frankfurt fa un estudi sobre el xarlatanisme, aquesta art que els polítics entren als discursos i en la vida pública, discursos caracteritzats per ser buits i contenir només fum, sense ser corroborats amb actes.

- **Alberto Moncada:** Moncada, al seu torn, parla dels canvis que han patit Educació, Informació i Entreteniment, ara en un sol paquet. S'han convertit les tres en mercaderies que es compren i es venen, i podríem afirmar que són el mateix. Així, l'educació s'ha pres com avorrida si aquesta no inclou un

aprenentatge animat; la informació, cada cop està més pervertida i ja no es pot considerar, de cap manera, seriosa, hem arribat a l'*infotainment*. Així, ja no vetllen per millorar els drets del ciutadà, sinó que han estat adaptats al comerç per poder permetre un major enriquiment de les elits i dels gegants econòmics.

- **Matteo Rampin:** Tot i que la tecnologia permeti accedir als més avançats mitjans de manipulació, Rampin (també R.G. Damborenea amb el seu *Diccionario de falacias*) mostra que un mitjà tan antic com és la paraula, segueix sent el més insidiós i la base de tota persuasió.

Finalment, podem constatar que la voluntat de mentir i enganyar ha travessat el temps i es fa palès contínuament que la població està sent manipulada d'una o altra manera. No obstant, el que comencés com una recerca de benefici compensada amb l'ajuda al poble ha acabat degenerant en la intenció d'aïllar els ciutadans de la vida política i se'ls intenta anul·lar i se'ls pren el dret legítim de pronunciar-se i fer la seva vida, sent tancats en una esfera d'informació especialment dissenyada per crear un holograma d'una realitat que en realitat no existeix i que s'empra per desviar l'atenció.

2.-Tècniques de manipulació política

S'ha fet palès, al llarg de la història, des dels filòsofs sofistes fins als oradors dels nostres dies, que l'objectiu del polític acaba sempre desembocant no tant en mirar estrictament pel benefici del poble com per assegurar-se a ell mateix aquest benefici i una major estada al poder.

És aquí on, per tal de poder garantir-se l'acompliment dels seus fins (generalment poder polític, a vegades assumptes més foscos) els qui fan política se serveixen de mitjans molts efectius basats en la manipulació de les masses per així intervenir en la seva actitud i provocar que els ciutadans, sense voler-ho, els ajudin en la consecució dels seus desitjos sense oposar cap mena de resistència.

El principal avantatge en l'ús de tècniques de manipulació de masses es dona, a més de en la seva eficàcia i invisibilitat, en el repertori que ofereix, existint així un ventall pràcticament il·limitat de recursos. Així, trobem tècniques de manipulació molt nombroses, que alhora, es poden classificar en determinats grups, les consistents en un determinat ús de la paraula, la supressió o manipulació de la informació en un mitjà de comunicació, la distracció...

Així, a continuació em proposo fer un recull exhaustiu de diversos tipus d'aquestes eines polítiques per tal de poder identificar-les a la pràctica amb més facilitat a partir d'ara.

❖ **2.1.- Llenguatge, Ús de la paraula:** S'aprofita l'aparent innocència del llenguatge per fer que aquestes tècniques passin inadvertides, i com que no es detecten, constitueixen un tipus de condicionament lliure i letal. La força d'aquestes tècniques radica en servir-se del poder persuasiu, emocional i al cap i a la fi, manipulador de les paraules i de la llengua. Entre elles s'hi compten les fal·làcies i altres tipus de persuasions efectuades mitjançant el llenguatge oral o escrit.

- **2.1.1.- Fal·làcies:** Així anomenem tot argument mal construït, deliberadament o no, el qual amaga enganys i persegueix fins espuris. El seu ètim, provinent del llatí, significa "engany", i un sinònim també amb molta clarividència és "sofisma", mitjançant el qual ens podem construir una idea clara del concepte de raonament fal·laç.

Caiguda en les fal·làcies

- **Abandonament de la racionalitat,** que es pot produir quan ens neguem a escoltar arguments que ens podrien obligar a modificar una opinió que considerem irrenunciable, quan disfressem les preguntes amb l'ambigüitat i les preguntes múltiples o quan responem a la pregunta amb

un atac personal perquè ho hem interpretat com una qüestió de caire personal.

- **Discussió d'una qüestió errònia**, que es dona quan no se sap bé què s'està discutint i s'acaba abandonant el tema inicial.
- **No reforçar el que es defensa**, quan no s'està sostenint amb força el que s'està afirmant.
- **Oblits i confusions**, originats per deixar de banda les respostes alternatives i per no tenir clars els conceptes que intervenen en la discussió.

Resposta a les fal·làcies

- **Reconstruir** des del principi el mal argument de manera que se'n detectin les contradiccions i s'acabi enfonsant sol.
- **Assenyalar les errades** en l'estructura de l'argument fal·laç del nostre interlocutor sense utilitzar termes tècnic ni llatínismes que el puguin encaminar a prendre-ho com un atac personal.
- **L'aportació d'exemples** sempre és un recurs molt efectiu per mostrar la incorrecció de l'argument, sobretot quan més absurd és aquest exemple.
- **Denunciar**, en cas que certa fal·làcia sigui de diverses menes, **la més notòria**, perquè no tindria sentit per l'audiència enumerar-les totes, a vegades un discurs simple és més efectiu que un de llarg i complex.

Els tipus de fal·làcies diferents són tan nombrosos i amb tantes similituds entre elles que esdevé debades fer-ne una sistematització en grups perquè seria inútil, degut a què un mateix mal argument pot complir els esquemes de molts sofismes a la vegada, així que em limitaré a enumerar les diverses fal·làcies seguint res més que un ordre alfabètic.

Compendi de fal·làcies

-De l'accident: Consistent en prendre una propietat accidental (els detalls afegits, no innats) com part de l'essència immutable. Així és erroni jutjar una cosa pels seus accidents, donat que realment no formen part d'aquest ésser.

-Afirmació gratuïta: Poc emprada en entorns seriosos com parlaments però infinitament abundant en els mitjans de comunicació escrits i orals (anuncis) l'afirmació gratuïta consisteix en afirmar quelcom sense aportar-hi raons, sustentant-se només de l'èmfasi que es posa en afirmar-ho.

-D' ambigüitat: Es produeix quan en un mateix argument s'hi utilitza una paraula amb més d'un sentit. A més, també es considera d'aquest tipus un argument amb ambigüitat semàntica, sintàctica o que s'ha de sobreentendre.

-Falsa analogia: Es produeix una invalidesa en les situacions que s'han comparat, els elements no guarden cap semblança. Així, falten diferències que possibilitin la conclusió.

-De l'antecedent: Presenta un antecedent suficient com si fos un antecedent necessari, de manera que la resta d'elements suficients ja no ho serien.

-Ad hominem o Atac personal: Consisteix a atacar la persona d'un dels parlants quan l'altre és conscient que no pot reforçar el que defensa de cap manera.

-De l'home de palla: Semblant a l'anterior, aquesta fal·làcia consisteix en tergiversar i caricaturitzar els arguments del rival per facilitar un atac lingüístic contra ell. L'argumentador fal·laç no està combatent realment els arguments de l'interlocutor, sinó una imitació simple i falsa per poder fer veure que es vencen amb facilitat.

-De falsa autoritat: S'apel·la a una autoritat que manca de valor real perquè és inconcreta, inexistent o incompetent. Porta implícit un engany, i per portar-lo a terme, es recorre a una evasió de la càrrega de la prova mitjançant aquesta falsa autoritat.

-*Ad baculum*: S'hi recorre quan no es tenen arguments i s'ocupa una posició superior a la del rival, i consisteix en utilitzar la por i l'amenaça com a mitjà per sostenir la raó que es defensa quan en realitat no es tenen arguments vàlids. Les amenaces solen ser més eficaces com menys s'entreveuen.

-Fal·làcia *ad populum*: Implica respondre a un argument referint-se a l'opinió que en té la gent, tot sense donar realment un argument en si. Segueix l'estructura "Per la majoria A, per tant, A". Discursos populistes i amb més força quan va acompanyada d'enquestes o sondejos. Són molt properes a aquest sofisma *l'apel·lació a la tradició* i *l'apel·lació a la pràctica comú*. Es pot combatre aquesta fal·làcia refusant l'argument de la raó de la majoria i destacant-ne el seu caràcter mal informat, tot i que és preferible aportar exemples i comparacions si es pot.

-De la casuística: Refusar generalitzacions utilitzant excepcions irrellevants buscant, generalment, desviar l'atenció de la discussió principal o concentrar l'atenció en només els aspectes que a l'adversari li interessin. Distreu l'adversari amb detalls totalment nimis i contribueix a falsejar un debat que no es pot guanyar, confonent tothom que escolta.

-Falsa causa: Distingim dues varietats de fal·làcia de Falsa causa, les fal·làcies per confusió de condicions, consistent en atribuir la responsabilitat causal a una condició necessària, i, després, el conjunt de fal·làcies *ad hoc*, les quals poden venir induïdes per no descartar la possibilitat que es produeixi una casualitat, per la inversió de la causa i l'efecte, per l'oblit d'una causa

comú, per no considerar l'existència d'un intermediari, i per encadenar causes de manera injustificada.

-Fal·làcia de la composició: Es realitza quan atribuïm a un conjunt una qualitat que només es compleix en les parts. Si els components d'un grup són bons per separat, el grup no serà necessàriament bo.

-Per conclusió desmesurada: Es produeix a arrel d'un oblit d'alternatives quan a partir de certes dades n'extraïem conclusions precipitades. Per exemple, si només cinc ajuntaments catalans demanen la independència i els altres 895 no ho fan, la conclusió desmesurada seria pensar que aquests darrers no la desitgen. L'empren especialment els partits polítics quan interpreten enquestes sobre els vots ciutadans.

-*Ad consequentiam*: Consisteix en al·legar conseqüències irrellevants a favor o en contra d'un argument. El seu ús està molt estès en publicitat, on, per exemple, se li atribueixen a un producte qualitats com ajudar els pobres, quan això no té cap relació real amb la qualitat d'aquest.

-Afirmar el conseqüent: Aquesta fal·làcia es produeix quan en un argument condicional es conclou afirmant el conseqüent. Un exemple clarivalent: "Si algú pren cianur, aquest morirà; l'àvia ha mort; l'àvia ha pres cianur". Seria correcta si es negués l'antecedent (si no ha mort segur que no ha pres cianur), però mai si aquest s'afirmés, perquè l'àvia podia haver mort de moltes altres maneres.

-Del *continuum*: També anomenada de la barba, del munt o del calb, i deu aquesta denominació a què es produeix quan no es tenen clars els límits en què una cosa deixa de ser i comença a ser-ne una altra.

-Confusió dels desitjos amb la realitat: Consisteix en considerar exclusivament les possibilitats favorables d'una hipòtesi, menyspreant la resta d'alternatives, construint així una cadena de relacions causa efecte que sempre acaba de manera favorable. D'aquesta manera, per tal de defensar una posició, sempre s'argumenta que aquesta només portarà coses bones, sense pensar en les conseqüències no tan favorables que també pot comportar-ne l'execució.

-Fals dilema: Es produeix, generalment, quan s'empren temes disjuntius de manera incorrecta. Això pot produir-se per diferents vies; Primerament, es pot deure a què els termes del dilema no siguin exhaustius (que es pugui descobrir una tercera via, perquè s'oblidin altres possibilitats o s'oblidin termes mitjos i l'argument quedi així desmuntat), a què no siguin excloents (quan ambdues posicions realment es poden combinar) i a què les premisses siguin falses.

-De divisió: És l'antítesi de la composició, i consisteix en inferir una qualitat de les parts a partir d'una qualitat que el tot també té.

-Elusió de la càrrega de la prova: Consisteix en no aportar raons que argumentin el que s'està afirmant.

-Elusió de la qüestió: Es basa en aportar arguments que reforcin una cosa diferent de la que s'està discutint, i la trobem en el grup de fal·làcies destinades a allunyar l'atenció de la discussió principal.

-De l'embut: Consisteix a rebutjar l'aplicació d'una regla apel·lant a excepcions sense fonaments. Es pot contraatacar demanant a l'adversari fal·laç les raons d'aquesta excepció o posant exemples com el seu per tal que es vegi l'absurd del cas.

-Generalització precipitada: Es produeix quan es generalitza a partir de casos insuficients o poc representatius. Sovint es tracta d'exemples ni típics ni representatius a partir dels quals es fa una generalització extrema, i això succeeix de forma molt clarivident amb "l'argument dels meus parents", per exemple.

-Fal·làcia genètica: Consisteix en jutjar (negar, bàsicament; fórmula "com pot ser que tu ... si abans no...") les coses d'avui basant-se en com eren ahir. És un recurs per no enfrontar-se directament a la realitat.

-Ad hominem: Mal argument que pretén atacar l'home en compte d'atacar els seus raonaments, desqualificant-lo per tal que perdi la seva credibilitat (enfront les males condicions de qui la promou).

L'atac directe sol ser insultant i posa en dubte religió, sexe, caràcter, intel·ligència, ideologia i altres qualitats de l'oponent per desmerèixer-lo i provocar que la seva opinió no tingui pes. (En alguns casos, l'atac pot ser cert, però no ve al cas, donat que es discuteix sobre els arguments que aporta el subjecte, no sobre el subjecte.). També és recurrent apel·lar a la posició que defensava l'adversari abans assenyalant la contradicció entre les dues postures.

L'indirecte, en canvi, no es dirigeix de cap contra la persona, sinó contra les seves circumstàncies. Aquest atac el sol patir qui pertany a un grup determinat, acusant-se'l de defensar certes idees perquè forma part d'aquest grup.

Així, les diferents fal·làcies ad hominem aparten els raonaments per provocar una actitud de rebuig cap a l'adversari, una cosa que sol ser atractiva a ulls del públic, raó per la qual aquesta mena de fal·laços acaparen tota l'atenció i se surten amb la seva, a l'estil competició, convertint el rival en enemic comú. També cal apuntar que aquests atacs acaben desqualificant el propi agressor, ja que es mostra davant dels ulls de tothom com algú irracional i incapaç de rebatre un argument amb altres arguments, algú que parla per tal de disfressar la carència de raons reals. Refutar aquesta fal·làcia és complicat degut a les fortíssimes temptacions que acudeixen quan ens ataquen verbalment, però cal fer front a aquest instint i guardar les formes, sol·licitant educadament un argument, fent que la invalidesa dels arguments del contrari caigui pel seu propi pes.

-Ad ignorantiam: S'empra quan, davant la incapacitat de provar quelcom, es declara com a cert. Així, davant la ignorància de l'interlocutor, s'acaba declarant l'argument com a vertader ja que no és possible provar-ne la falsedat (en realitat tampoc es pot demostrar que sigui cert). Aquesta fal·làcia pot utilitzar-se per realitzar una inversió de la càrrega de la prova, al·legant la ignorància de l'interlocutor i escapant de la pròpia incapacitat de demostrar un argument. Per rebatre-la, s'ha de ser racional i exigir a qui afirma que aporti raons convincents, i no fixar-se

en qui ho nega, i, quan es dóna en el camp judicial, l'acusat que la pateix ha de demanar arguments a l'acusador, no intentar provar la seva innocència, donat que l'únic que aconseguiria seria incrementar les sospites cap a la seva persona (*Probat qui dicit, non qui negat*).

-Del jugador: Basada en esperar uns resultats determinats en funció d'un succés aleatori, creure que la sort o els fets canviaran perquè els fets anteriors han succeït d'alguna manera determinada.

-Apel·lar a la lleialtat: S'aprofita de la fragilitat emocional de l'adversari per tal de defensar, mitjançant els sentiments (sovintegen l'amistat, els favors, els grups...), una conclusió sense raons. És un enfrontament emocions#raó, i normalment ens deixem vèncer per les primeres degut a la por a ser titllats de deslleials o indesitjables.

-Ad misericordiam: Consisteix en escapar de la manca d'arguments sòlids mitjançant l'apel·lació a la compassió i a la fragilitat emocional de l'adversari o del públic present. Així, les emocions pretenen substituir per complet la raó, ni tan sols complementar-la. Pertany al grup de les fal·làcies que pretenen eludir la qüestió.

-Non sequitur: Es produeix quan la conclusió no ve de les premisses, com en una deducció incorrecta.

-Sofisma patètic: Apel·la a l'emoció i no a la raó. Comprèn tots els mitjans de persuasió no argumentatius que pretenen sostenir un punt de vista provocant les emocions de l'auditori. No aporta cap raó per la qual haguem d'actuar com se'ns diu, sinó que tota l'argumentació disponible consisteix en furgar en les emocions de qui escolta. Així, aquest sofisma és utilitzat amb lògica freqüència per polítics i oradors, mitjançant el qual s'aconsegueix commoure l'auditori i provocar que actuï d'una manera de la qual no ho faria si pensés racional i críticament. Ni s'aporten arguments, és més, s'eviten. En realitat, aquest sofisma tendeix a desmuntar-se per si sol ràpidament, ja que les emocions solen refredar-se quan el discurs ha finalitzat o perquè aquesta manca d'arguments pot ser refutada amb notable facilitat.

-Pendent relliscadissa: Consisteix en la construcció d'una cadena d'arguments que condueix des del principi a un final desagradable o indesitjable. Les inferències són de tipus A provoca B, B provoca C etc., les quals acaben desembocant en un final tenebrós. En aquesta fal·làcia és la temible conseqüència final la que permet incloure, de manera que passin desapercibudes, tot un seguit de relacions causa-efecte descabellades presentades com obligades quan en realitat ni tan sols són probables. Es dóna molt a l'hora d'aprovar quelcom nou, com lleis, reformes, canvi de partit governant..., de les quals es vaticinen conseqüències desorbitades que no són ni segures ni probables. Ens pretén portar a confondre la realitat amb els nostres temors, per tant, és l'oposat del *Wishful thinking*. Per combatre aquest sofisma, no ens hem de deixar espantar per la fatal conseqüència final, sinó que hem d'analitzar les premisses i veure quines són refutables i necessiten que s'aportin arguments. No obstant, una argumentació d'aquesta mena deixa de ser fal·laç quan les causes són automàtiques i inevitables i es pot demostrar pas a pas que és raonable i certa.

-Petició de principi: Consisteix en postular o en afirmar allò mateix que es vol demostrar, i pot donar-se, o bé perquè s'està utilitzant una premissa equivalent a la conclusió (cercle viciós, es

repeteixen les coses en comptes de provar-les amb nous arguments, les mateixes premisses apareixen com a conclusió) o perquè es recolza la conclusió en quelcom opinable, no provat del tot.

-Pista falsa: Consisteix en enviar l'atenció de l'oponent i de l'auditori cap un assumpte col·lateral per tal de dissimular la debilitat de la pròpia posició (es combina freqüentment amb una fal·làcia *ad hominem* o amb un *Home de palla*, maniobra que permet posar-se l'auditori a la butxaca). La pista falsa utilitzada ha de tenir, encara que sigui indirectament, una relació amb l'assumpte originalment tractat (sense aquesta mínima relació la inclusió de la fal·làcia no passaria desapercebuda), i també és important que desperti emocions comunes per semblar bona persona als ulls del poble i per deixar el contrari com un sospitós i de poca confiança. Al final, aquesta maniobra acaba provocant que la discussió acabi canviant de rumb i no se sàpiga ja què s'estava discutint ni quines eren les postures.

-De les preguntes múltiples: Es tracta de confondre un conjunt de preguntes en una, obligant així l'adversari a contestar globalment amb un *sí* o amb un *no*, de manera que està contestant a més d'una qüestió a risc de donar una resposta que realment no pensa. A més, també existeixen les *preguntes tramposes*, les quals amaguen pressuposats falsos (pregunta sobre un robatori a algú que no està provat si el va cometre, dirigint-se a ell com si ell fos el delinqüent).

-Del *Secundum quid*: Es comet quan s'aplica rígidament una regla com si no existissin excepcions, deixant de banda casos en què la regla esdevingui inaplicable o no s'aconselli aplicar. Pren una l'enunciat d'una norma com quelcom absolut (vaga de zel), no relatiu, és a dir, aquesta norma s'ha de complir davant qualsevol circumstància. Es pot lluitar contra aquest sofisme intentant fer raonar l'oponent i l'auditori que també existeixen excepcions en què la necessitat de la situació pot sobrepassar la regla.

-Argument *ex silentio*: Consisteix en al·legar que quelcom no és cert perquè no n'hi ha dades enlloc, pressuposant que es tracta de quelcom sobre el qual es poden buscar dades i que s'ha buscat correctament. Aquest sofisma pot produir-se, per una banda, partint d'una primera premissa falsa, de manera que n'acaba resultant una conclusió fal·laç (per exemple, en Toni no és una mala persona perquè té un electroencefalograma normal, com si per un electroencefalograma normal es pogués saber l'estat d'una persona). Per altra banda, també es pot incórrer en aquesta fal·làcia quan la conclusió no hereta el caràcter presumptiu de la premissa (ex., Si el meu avantpassat hagués nascut a Bèlgica, probablement constaria en un registre, però no hi consta, així que sens dubte, el meu avantpassat no nasqué a Bèlgica).

-*Tu quoque*: S'acusa l'oponent de fer o defensar el mateix que condemna o de no practicar el que aconsella que els altres practiquin per tal d'eludir la qüestió, com a excusa. És una variant de l'atac personal. Es combat mitjançant el tancament de la via *ad hominem* i altres camins pels quals es pugui eludir el que s'està discutint, això és, centrar-se en les raons, no en qui les predica.

-*Ad verecundiam*: Consisteix en apel·lar a una autoritat indiscutible per reforçar una posició sense arguments forts. És dogmàtica i barra el pas a qualsevol crítica de l'argument i guanya la discussió, ja que es tracta d'una autoritat respectada i venerada, és a dir, indiscutible. Ens tanca en una situació extremament incòmoda per criticar o refusar el que se'ns imposa. S'explota la vergonya i la por al ridícul i al que diran del rival.

-“Si jo no ho faig, un altre ho farà”: S'utilitza aquest argument per justificar accions èticament incorrectes, al·legant que la conseqüència s'hagués donat de totes maneres, ja que ho hagués fet qualsevol altra persona. Se sol utilitzar quan d'aquesta conseqüència el fal·laç n'extreu profit.

-*Percipi est esse*: Aquesta denominació apel·la a la creença que el fet de percebre una cosa es pot traduir com que aquesta cosa existeix, sense pensar que pot tractar-se d'una il·lusió.

❖ 2.1.2.- Altres usos enganyosos del llenguatge:

Aquí no es tracta d'arguments perniciosos, sinó d'un ús concret del llenguatge també perniciosos per enganyar la víctima, més basat en la forma que en el contingut. La llengua és tan extensa que intentar recollir totes les capacitats seductores i persuasives del llenguatge esdevindria una feina inabastable i fins i tot innocent, així que n'esmentaré les més interessants i les que més sovintegen en el dia a dia, extretes *de Vender la moto; Trucos de la manipulació del lenguaje* de Matteo Rampin.

➤ Característiques del llenguatge que s'empren per manipular

-Té més força la forma que el contingut, una de les claus de l'efectivitat del que es diu radica en la col·locació dels elements.

-Els manipuladors coneixen el funcionament de la ment humana, i adequen les seves tècniques a aquesta. (Per exemple, el cervell s'encarrega, entre altres coses, de lligar dues frases quan no hi ha cap nexa que ho faci, com a “Llegeixi el nostre diari. Descobrirà la veritat”, on interpretem “Llegeixi el nostre diari i descobrirà la veritat”).

-L'ordre de les paraules no és mai aleatori; Un determinat ordre del que es diu té més o menys força. (Ex.: És més positiu afirmar “Vaig contractar una assegurança, em van robar, em vaig fer ric” que “Em vaig fer ric, em van robar, vaig contractar una assegurança”).

-Les primeres impressions en el llenguatge també compten. La primera part d'un enunciat cobra la força suficient per determinar la resta de la frase, i només això pot fer variar la nostra percepció i la nostra opinió. (Per exemple, s'interpreta de manera diferent dir “és atractiu, llest i violent” que dir “és violent, atractiu i llest”, ja que en la segona oració, sentir violent en

primer lloc marca la resta de l'enunciat de manera negativa, mentre que en la primera només és una petita taca que queda eclipsada per altres aspectes positius que es diuen abans).

-En els llargs parlaments (territori polític) la part que queda fresca i recent és la darrera del discurs. Així, aquest fet pot ser aprofitat carregant al final tota la informació que interessa transmetre, a més de fer oblidar la de la primera part.

-Invertir l'ordre de dues proposicions causa-efecte pot arribar a alterar-ne el significat i fins i tot provocar que l'enunciat perdi coherència. (Ex.: "Tinc gana perquè no he menjat" i "No he menjat perquè tinc gana").

-Les cometes. Un detall tan aparentment insignificant com les cometes és insidiós i té el poder de ridiculitzar algú i de desacreditar la seva posició i la seva persona. Aquest recurs està estès en política i, en general, en tots els àmbits on s'enfronten dues posicions oposades.

-Els elements ambigus d'una frase es poden utilitzar al favor de qui ho vulgui utilitzant-ne el significat segons les seves necessitats. (Per exemple, "Hi ha moltes proves contra l'acusat", mentre que aquest recurs respondria dient "Precisament, Senyoria, això prova que l'acusat és innocent, ja que si hagués estat obra seva, s'hagués molestat en no deixar proves que l'inculassin").

-No és necessari mentir quan cap la possibilitat que la pròpia ment "s'enganyi" sola. Això és, per exemple, cridar als quatre vents "Abans 2.30\$, ara només 2\$" en comptes de dir simplement "Val 2\$" i deixar que la ment raoni avantatges que, en realitat, no existeixen. Però com que al cap i a la fi, encara que només siguin fingits, els avantatges són avantatges, i el client acabarà comprant el producte perquè "ara és més barat".

-Certes expressions tranquil·litzadores (en realitat irrelevantes) ajuden a persuadir-nos. Per exemple, en el camp publicitari, un "testat científicament" o "8 de cada 10 persones" convencen algú que compri un producte, perquè aquest compta amb l'aval d'altres persones.

-Mentir dient la veritat. Això és prometre coses que si bé són certes en aquell element que s'anuncia, també ho són en els altres de la mateixa classe, però com que s'està venent com si aquest component fos exclusiu de cert producte, fa que l'argument guanyi un plus i el client quedi satisfet, ja que l'exclusiu sol ser sinònim de millor. Per exemple, fora de l'àmbit publicitari, que és on més podem observar aquesta estratagema, en política es podria donar en les promeses que fa un partit als seus votants, al·legant que l'han de votar perquè no és feixista, cosa que està bé, però no se'ns diu que els altres partits tampoc són feixistes, de

manera que vol vendre quelcom exclusiu que realment és comú. També pot donar-se que sí que es tracti d'un element exclusiu que els altres congèneres no aporten, però que realment no serveixi per a res.

-Hi ha casos, en canvi, en què sí que se'ns diu la veritat íntegrament, però hi segueix havent truc. Això, portat a la política, es traduiria, per exemple, en afirmar ser l'únic partit que instal·la piscines públiques a la ciutat, i, a la pràctica, després d'haver persuadit, només construir-ne en un barri. Així, és veritat el que deien, sí, però en una mesura ínfima, lluny del promès.

-Una altra variant de les falses veritats consisteix en afirmar que cap congènere supera els resultats, però el que no s'esmenta és que els iguala, per tant, només se'ns diu una part de la realitat, ja que no superar no vol dir ser pitjor, també pot ser igualar.

-El llenguatge pot instaurar la por.

-Amb les paraules i el llenguatge es poden crear realitats i manipular-les a conveniència.

-Com he esmentat en el cas de les cometes, els petits detalls que sembla que han de passar desapercibuts, en realitat activen determinats "mecanismes" mentals que poden fer canviar la interpretació. (Per exemple, per mobilitzar la població és suficient passar de "Cal prevenir una possible guerra" a "Cal prevenir la guerra!", únicament canviant un determinant i suprimint un adjectiu. Accions tan petites com aquestes poden canviar la seguretat per la intranquil·litat de manera imminent). En aquesta categoria, la de la inclusió de petits elements, s'hi compten també les conjuncions (la conjunció "si", per exemple, té la capacitat de sembrar el dubte en una frase que abans era segura, com "Guanyarem!" o "Guanyarem si...") i els nexes causals (un aparentment simple "perquè" o "és que" confereixen a la frase un caire més commovedor i profund, i acaben portant a la concessió del que es demana, com a "Necessito diners" enfront "Necessito diners perquè m'he quedat sense lloc a l'empresa i he estat desnonat", on la diferència es fa palesa).

-L'ambigüïtat de les paraules. Fora de context, les paraules poden arribar a esdevenir tan summament ambigües que fins i tot a vegades, perden el significat original. També, una paraula pot tenir més d'una interpretació (la por, per exemple, pot interpretar-se com prudència, o la timidesa com pudor).

-Els grups, les ideologies i la posició social també influeixen en la manera d'expressar les coses (un polític dirà "Estem passant per moments difícils, però s'arreglarà", mentre que el poble

exclamarà “aquest govern ens ha enfonsat en una crisi econòmica i no en sortirem mai”, heus aquí la característica relativa de les paraules).

❖2.2.- Falsa democràcia, Intervenció dels mitjans de comunicació:

Primer, cal tenir present i acceptar que la democràcia, tal com s'enuncia, es troba en l'actualitat extinta (i sempre ho ha estat, diria jo), de manera que la definició real de democràcia que podríem donar a partir de l'experiència i l'observació vindria a ser quelcom com “règim on es dóna un constant i implícit control dels mitjans de comunicació i on s'evita que la gent es faci càrrec dels seus assumptes lliurement”. Així, es fa palès que generalment, quan un és polític, ho és per lucrar-se, no per ajudar.

Aquest grup comprèn el conjunt de recursos que tenen els polítics a la seva disposició, més que res gràcies a la seva posició social, i que tenen a veure amb els mitjans de comunicació i la seva força per manipular la ment dels ciutadans, les promeses electorals i altres recursos propagandístics que garanteixin tenir els ciutadans tranquils i, en essència sotmesos, per tal que el compliment dels foscos interessos polítics sigui més planer i passi desapercebut.

Així, com he esmentat, aquestes tècniques busquen, en la seva gran majoria, crear consens, això és, arribar a quelcom inicialment rebutjat per la població mitjançant l'ús de tècniques

propagandístiques, feina que, en pràcticament tot moment, s'està encarregant de realitzar tota la multitud de mitjans de comunicació.

Així com amb les fal·làcies sí que utilitzem denominacions concretes per referir-les, en aquest grup trobo oportú parlar-ne una mica alhora que aporto exemples per tal de verificar la teoria, tot això amb el suport de textos de Noam Chomsky, Ignacio Ramonet i Alberto Moncada.

D'entrada, la realitat és que el poble és pres, pels de dalt, com un ramat incapaç de fer res bé, i és per això que se l'ha d'intentar frenar. Però el fet no és que no sàpiga fer res ben fet, cosa que es podria esmenar, sinó que s'interposaria en els interessos polítics i això no convé. Com evitar això? Amb la creació de consens mitjançant la propaganda i la influència dels mitjans de comunicació, qui, sota el control de les elits intel·lectuals, econòmiques i polítiques, això és, els vertaders amos del món, no fan ni un pas en fals i lluiten incansablement per distreure i modificar la ideologia i l'actitud de les persones al gust dels seus caps. Així, tenim, d'entrada, un govern que no confia en el poble que en teoria ha d'ajudar, prenent-lo com un nen intentant creuar una carretera transitada, és a dir, com un inútil i un destorb que cal anul·lar a qualsevol preu.

Recull de formes i exemples de crear consens

-Control i modificació de l'opinió de la gent segons els interessos de les elits. Emissió constant d'un anunci que escupi tota l'estona el mateix missatge reiteratiu per tal que la gent l'acabi acatant i actuï en funció d'aquest.

-Segregar i enfrontar la població. Propaganda del 1935 que convencia la gent que els obrers que feien vaga (lluitar per uns drets, al cap i a la fi) eren gent maligna i mandrosa que atemptava contra l'orgull americà, de tal manera que aquests quedaven sols i no tenien cap recolzament.

-Ús de lemes per fomentar el patriotisme i oblidar-se així dels vertaders problemes de la nació, segregant els grups que realment estan lluitant per alguna cosa important. "Que visquin els EUA, és un país gran!", oblidant tot el que el seu govern amaga als seus ciutadans.

-Els mitjans destaquen qüestions buides i en tapen d'altres que són cabdals. Ocupar dues pàgines d'un diari parlant sobre la lesió de Messi i no treure mai a la llum, per exemple, l'engany diari a què se'ns sotmet.

-Aïllar el ramat i posar-lo enfront d'una realitat fictícia per tal que cregui que és l'única que existeix, i tot això mentre les elits fan el seu comès i treballen al servei dels amos del món. Programes de televisió trivials però que mantenen la gent enganxada i inactiva.

-Inculcar la por sempre és altament efectiu a l'hora de fer que la gent romangui inactiva. Repressió policial, presa de drets i llibertats, amenaces...

-Quan una proposta política no té suport, n'hi ha prou amb marginar els que hi van en contra i creuran que estan sols i són diferents, de manera que de segur s'acabaran sumant a les masses estúpides i deixaran de defensar la seva postura només per tal de no ser apartat. Propostes de

l'era Reagan, que tot i ser nefastes, acabaven aconseguint el suport general gràcies a la marginació dels individus.

-El ramat mai acaba d'estar quiet del tot i ocasionalment sorgeixen grups de persones que podrien fer entrar aquesta falsa democràcia en crisi, així que el govern ha de sembrar, amb la inestimable ajuda dels mitjans de comunicació, l'apatia, l'obediència i la passivitat entre el poble. Anunci que predica "Deixi-ho tot en mans del govern, els nostres polítics saben el que es fan" o cantarelles d'aquesta mena ajuden a fer que la gent no faci res per ella mateixa ni raoni el que està passant.

-Quan els interessos de la nació (dels polítics de la nació, no de les seves gents, òbviament) radiquen al voltant de coses inicialment mal vistes com les guerres, cal inculcar valors marcial i superar la inhibició a la violència, a més de la por i de desprestigiar els enemics i crear odi cap a ells. Manipular fets històrics i crear propaganda que fomenti l'odi cap al país que es vol eradicar, de manera que la població acabarà accedint salvatgement a guerrear, deixant enrere la docilitat perquè se'ls ha convençut molt convincentment.

-La veritat sobre cada assumpte important sempre queda amagada sobre munts de mentides i distraccions. Que el govern no vulgui que es parli d'un fet que els desprestigia i ordeni als mitjans que no en diguin ni un mot, fent com si no existís, perseguint-ne l'oblit.

-Desviació de l'atenció ciutadana cap a assumptes exteriors per tal de restar importància als interiors, que realment són els que afecten la població. Quan se succeeix una catàstrofe natural fora del país i les notícies hi dediquen més temps i profunditat que als assumptes que concerneixen directament el país.

- Omissió en els mitjans de determinades notícies en funció dels interessos de les grans esferes. El Líban fou envaït, s'assassinaren 20.000 persones i es destruïren diverses infraestructures, però com que els EUA van recolzar aquests actes, la premsa no en va fer cap mena de ressò.

-Instauració del pensament únic (un dogma repetitiu i que se sosté ell mateix al qual es rendeixen els ciutadans, constantment controlats per una policia de l'opinió invisible que neutralitza les idees que escapen dels interessos de les elits). Ja des de ben petites, les persones són ensinistrades ideològicament als centres escolars, i això no deixa de ser un lloc on s'ensenya a pensar d'una manera concreta tota una generació segons els patrons que imposin els de dalt.

-Repetir el que es vol inculcar, ja que actualment interpretem la repetició com la veracitat. La repetició constant per tots els mitjans del valor dels diners, cosa que porta a preocupar-nos excessivament per aquest tema.

-Condicionament dels infants mitjançant la suggestió i l'adoctrinament, coneixent que l'adquirit pot superar l'innat, i això pot esdevenir molt perillós en un futur a no massa llarg termini. Fora de l'àmbit polític, el fet que a un nen se li digui que és inepte durant tota la infància, el portarà a creure que és un inepte i a actuar com a tal.

-La violència que es veu per la televisió fa que els individus banalitzin la violència i esdevinguin insensibles al patiment aliè. Durant l'etapa de l'escola primària, un nen presencia, de mitjana,

a la televisió, la xifra de més de 100.000 actes de violència que comprenen assassinats, violacions, baralles, segrestos, tortures...

-La televisió, en concret la publicitat, anteposa l'emocional al racional, i contribueix a crear la visió del món definitiva d'una persona, imposant-li criteris sobre bellesa, bé, justícia o veritat, adoctrinant-lo a la mesura d'uns determinats interessos futurs. Transmissió de diferents estereotips i prejudicis.

-Especialistes de diverses branques intenten, mitjançant la publicitat, arribar a les ments de la població i descobrir-ne els desitjos, les pors, les vulnerabilitats i tota mena de detalls que afavoreixen que la influència posterior sigui més senzilla i efectiva. Una agència de Chicago ha estudiat el cicle menstrual de certa mestressa de casa i la seva psicologia en determinats moments per tal d'esbrinar com persuadir-la més efectivament per a que compri.

-Omnipresència de publicitat i estímuls subliminals, proliferant en les darreres tres dècades gràcies als avenços tecnològics, que possibiliten l'augment del sigil i la potència de les tècniques. Podem observar constantment anuncis i propaganda que inciten a certes conductes (ja siguin comercials o morals), al carrer, als vehicles, a la premsa, a Internet, a la ràdio... Intent de coacció constant.

-Estudis psicològics de la població sense el seu consentiment, estudi de qualsevol gest quotidià i sense aparent importància. Hipermercat experimental que estudia amb cuidada minuciositat les actituds de la clientela per tal de preparar els establiments reals amb una efectivitat òptima.

-Utilització de falsos pretextos com els sondejos amb una doble finalitat: recollir més dades sobre el comportament de la ciutadania i, alhora, provocar que els que no actuen com els sondejos dicten, se sentin diferent i es converteixin en un més del ramat. La multitud d'enquestes que es fan, per exemple, en època de votacions, les quals pretenen aparentar innocència més enllà d'aquest període, però realment serveixen a les elits per saber com actuar sobre nosaltres i els permeten renovar informació que s'havia quedat antiquada.

-La pèrdua de poder informatiu i de denúncia de la premsa; El quart poder s'ha vist, més que mai, fortament influenciat pel model televisiu, és a dir, per la publicitat, pel simplisme i pel poder de la imatge, que supera amb creixes la informació profunda, i que ha instaurat la creença que veure és comprendre. Així, la premsa ja no conserva la seva fiabilitat i caràcter independent, sinó que tots els mitjans ja funcionen igual i estan conxorxats. Inclusió de nombroses fotografies sobre un esdeveniment en un diari en comptes d'un reportatge a fons que aporti un raonament lògic, acostumant així a la cultura de la imatge i la instantaneïtat. Els successos que no van acompanyats d'imatges impactants ni tan sols surten a la llum.

-Reiterar les mateixes informacions en diversos mitjans serveix per conferir-los credibilitat, oblidant criteris racionals com l'objectivitat. Si durant tot el dia la ràdio i la televisió afirmen constantment la mort d'un personatge (encara que, s'entén, sigui una informació falsa) els espectadors ho creuen cegament.

-La "informació" televisada és en realitat pur entreteniment (*infotainment*), donat que aquest és l'objectiu prioritari de la televisió (mitjà accessible per tothom, encara més difusió),

distreure, així que no podem creure, pràcticament en cap cas, que estem sent informats seriosament. Els telenotícies es basen en una successió de notícies superficials i breus, produint així una sobre informació i alhora un coneixement limitadíssim de la realitat, cosa que, realment, ajuda les elits.

-Es fa palès que els mitjans d'informació estan deixant de contribuir a la qualitat de la democràcia i hi són per desviar la nostra atenció i tenir-nos anul·lats i inactius.

-Discursos polítics caracteritzats pel xarlatanisme, buits i plens de promeses i fum, que acaben esdevenint mancants de fets que els corroborin. Exemple paradigmàtic, un discurs enfocat a una campanya electoral, els quals segueixen al peu de la lletra aquest esquema.

-Alguns centres escolars reben equipament de part de grans marques a canvi d'afavorir-les, obtenint ajudes, divulgant aquestes marques i fomentant el consum entre els alumnes. Channel One regalava maquinària als centres a canvi que els professors obliguessin els alumnes a veure la televisió un mínim de 12 minuts diaris, dels quals 2 eren de publicitat; McGraw Hill incloïa deliberadament publicitat de marques conegudes entre els joves als seus llibres de text; Màquines expenedores de coneguts refrescos als instituts, que fan publicitat i diners.

-L'escola és el lloc on els adults poden influir de manera més descarada i alhora camuflada, actualment. A l'escola s'hi codifiquen els missatges del poder i s'adeqüen al terreny pedagògic, i, actualment, es canvien els valors respecte els d'antuvi, ara ja no promouen la competitivitat i ja no es tracta tan de créixer aprenent com de ser dels millors. S'ensenya, entre altres coses, com s'estructura la societat i quin serà el lloc que acabarà ocupant cada alumne.

-En canvi, quan comença la maduresa, els mitjans instrueixen les persones en altres camps, com l'amor, la feina... . Anuncis de cosmètics i de joguines, clara distinció, representa el pas de l'etapa infantil a l'adulesa.

-Les persones en qualitat d'informador de la televisió ho són no per les seves qualitats intel·lectuals, sinó per les seves dots com a orador i la força mediàtica, res més, els quals, es prenen com a referència. Només cal repassar una mica per sobre els canals televisius principals, on es veuen, cada dia, personatges carismàtics que triomfen, però no per la seva intel·ligència.

2.3.- Trets psicològics que fan possible la manipulació

Ja s'ha palesat dues coses: primer que, en efecte, es porten a terme tècniques de manipulació de multitud de maneres tot el temps, i, a més, en segon lloc, també es un fet que aquestes tècniques funcionen. Llavors, només resta preguntar: per què funcionen?

També sabem que al servei de totes les elits i centres de poder hi ha quantitats realment inimaginables d'especialistes que analitzen de manera correlacional i experimental la psicologia dels individus i veuen com funcionen les persones.

Veiem que es tracta de mecanismes psicològics els que fan possible la repercussió de la manipulació en nosaltres, cosa que, en aquest cas, es torna contra nosaltres. Un cop fet aquest preàmbul, vegem sense dilació què és allò de què se serveix el poder per ensinistrar-nos i fer-nos ser així de dòcils.

Doncs bé, en aquest cas, la manipulació que estem rebent és de masses, va destinada a molts individus relacionats entre ells (el poble), de manera que del que s'estan aprofitant és de la relació societat- individu.

La societat és un mitjà de pressió inimaginable. Els éssers humans neixen i es desenvolupen en un context social i d'aquest n'adquireixen hàbits, valors i pautes de conducta, o en el seu defecte, prejudicis i conductes inadaptades. Les persones juguen un paper rellevant en les vides de les altres persones, donat que són l'origen de diversos sentiments i experiències. La conducta humana ve donada per la societat, són les interaccions dels individus les que produeixen la societat, i aquesta societat actuarà posteriorment sobre els individus amb les seves normes i la seva cultura. Així, és impossible viure sense altres persones.

Les persones s'influeixen i es relacionen entre si. La psicologia social (experts al servei del govern, a més dels que fan la seva feina pel bé de la societat) estudia la influència de les situacions socials en la conducta humana individual, ja que la societat és el llenç on l'individu pintarà la seva vida, un espai ple d'altres persones que, unides en massa, condicionen irremeiablement l'individu. Així, qüestions com l'atracció interpersonal, les relacions internacionals, la discriminació de grups minoritaris o la publicitat són estudiades pels psicòlegs socials.

La importància de la matriu social en l'explicació de la conducta humana exigeix un examen de les nocions de socialització i cultura humana, així com de la percepció, l'atribució, la cognició i les actituds. Les persones no sempre en realitat són el que semblen, sovint només són una imatge que ens formem d'elles.

En aquest cas em centraré especialment en la cognició social, el procés pel qual els individus elaboren, interpreten i utilitzen la informació social. Està relacionada directament amb la formació de creences i pensament socials i amb el comportament de les altres persones. La cognició humana tendeix a ser conservadora, ens intentem limitar sempre a preservar allò que ja està establert, a mantenir els nostres coneixements, actituds i hipòtesis prèvies (primeres informacions, les categories de fàcil accés...).

Les actituds socials són les reaccions favorables o desfavorables cap a quelcom o cap algú, i representen reaccions cognitives, motivacionals i emocionals cap a diversos aspectes del món social.

Les actituds, com hem observat, i és aquí on rau la funció de la manipulació, es poden formar. La formació d'actituds es pot portar a terme mitjançant l'educació (institucions escolars i familiars), de l'experiència personal (originada pel contacte directe amb l'objecte de l'actitud), per la pressió col·lectiva (creadora de la conformitat, és a dir, de la limitació de l'individu, que actua com ho fan els altres i no busca cap camí alternatiu perquè això li proporciona benestar social i seguretat) i amb la força dels mitjans de comunicació (influència televisiva a través de ràfegues de propaganda i adoctrinament, que forma i canvia creences i actituds).

Les actituds tenen gran influència en la conducta social. Per això els qui intenten canviar les conductes de les persones se centren en canviar les actituds.

Les actituds, encara que resistents, es mantenen estables al llarg del temps i, atès que són adquirides i s'aprenen, es poden modificar a través de diverses vies tals com:

-Recompenses i càstigs: Hi entra un factor beneficiós o, pel contrari, desagradable, que fa que el subjecte es decanti sense dubtar-ho cap al que se li demana.

-Persuasió publicitària: Els mitjans de comunicació massius intenten constantment canviar les nostres opinions, els nostres gustos o les inclinacions polítiques. Per a que un missatge canviï l'actitud del receptor, primer ha de canviar-ne els pensaments o les creences. La investigació psicològica suggereix que factors com el grau d'agradabilitat, expressivitat i semblança del comunicador, l'apel·lació a les emocions i la repetició constant contribueixen amb una alta efectivitat a modificar un pensament.

Finalment, podem constatar el fort component social que caracteritza els humans, que necessiten des de la infància un entorn i uns elements determinats per anar formant la seva identitat. Així, coneixent la influència i la força que el factor social exerceix en les persones, els especialistes ho fan servir al seu favor.

3.- Conclusions després d'haver portat a terme la recerca

Finalment, he acabat efectuant un plantejament sobre la qüestió, un recorregut històric analític i comparatiu i de fer un recull de formes de manipulació, i a mesura que progressava el treball, certes coses canviaven també en mi.

Així, vaig començar aquest projecte amb una actitud passiva envers el tema de la manipulació ciutadana que porten a terme els polítics contínuament. Tot i que, com tothom, era conscient de l'existència de certa ocultació política, solia ignorar la qüestió o justificar-me dient que "és normal, tots els polítics menteixen". En canvi, aquest temps que he dedicat a recopilar informació he tingut el privilegi de poder conèixer de primera mà el que s'ha fet i es continua fent en l'actualitat més que mai per coartar la llibertat dels ciutadans. Tractar directament amb aquests fets m'ha empès a prendre una postura més crítica i a implicar-me en un major grau en els enganys polítics indiscriminats a què som sotmesos.

També, pel que fa a la presa de noves actituds, darrerament he adoptat un escepticisme i una desconfiança envers certes coses dubtoses que abans no posseïa. Ara, per exemple, amb el recull de fal·làcies que he portat a terme, he aconseguit esdevenir més hàbil i invulnerable a l'hora de detectar arguments mal construïts que pretenen donar-nos gat per llebre.

A més, he passat de veure els mitjans de comunicació com quelcom veraç i fiable a conscienciar-me que en l'actualitat el monopoli de la informació està en mans d'uns pocs gegants que el controlen al seu antull, succeint el mateix amb l'educació i l'entreteniment, meres mercaderies que mouen quantitats ingents de capitals. L'ha informació real s'ha vist substituïda i s'ha anat a parar a l'*infotainment*, la informació televisiva que entreté, que no pot ser, de cap manera, seriosa i sensata. Així, la meua actitud escèptica s'ha estès també als mitjans de comunicació.

La revisió de les postures polítiques de pensadors clàssics tals com els sofistes, Plató i Maquiavel (en especial aquest darrer, més proper a nosaltres en el temps) m'han portat a adoptar una perspectiva més crua, realista i desenganyada envers la política i la condició humana, a veure que els instints humans són més aviat allunyats dels ideals que ens en fem. A més, he ampliat enormement els meus coneixements polítics universals, adquirint la capacitat de parlar amb propietat sobre aquest tema.

I referint-me directament a l'interrogant que vaig formular-me abans d'iniciar la recerca, he acabat constatant, finalment, a partir del recorregut històric, que, tenint en compte la condició humana, un govern exempt de manipulació i engany seria massa ideal. He pogut palesar la condició individualista de l'home que porta el governador a buscar el profit personal i la manera i la manera en com ha degenerat la idea de democràcia, que va començar sent una manera d'organitzar el poble i ha acabat destinant-se, en els nostres dies, a alienar el poble i a prescindir-ne totalment, emprant-lo únicament per treure'n profit material i més poder. Així, si partim des de la idea original de govern, on el governant mira per l'Estat, ocultar la veritat seria lícit, perquè aquest engany ha servit un fi tan noble com és ajudar el poble.

Ara bé, ja no consideraria legítim mentir (des de l'òptica del poble, és clar) quan s'infringeix el principi de la democràcia original, és a dir, quan enganyar es converteix en el *modus operandi* habitual per mantenir el poble (vist com un impediment, com un obstacle) quiet i distret, i el fi únic que es persegueix és donar la impressió que s'està practicant la democràcia quan en realitat tot el que s'està fent és treure partit dels ciutadans i la seva docilitat.

D'aquesta manera, puc concloure que, contemplant-ho sempre des de l'òptica realista i separant política de principis morals i religiosos (pensament de Maquiavel), l'engany pot ser acceptat quan suposa, per davant del benefici personal, un bé comú, una millora pel poble. Per contra, aquest engany ja no seria admissible quan és contra el poble i s'abandona la idea real de democràcia, tot beneficiant el governant i limitant les persones.

El fi últim d'un cap, el que se pressuposa sobre ell és que ha de mantenir l'Estat i el seu poble en òptimes condicions, així que, mentre això esdevingui, mentir al poble sobre la realitat serà acceptat (mentida justificada, perquè no és pel profit personal).

Ja per acabar les conclusions, trobo necessari fer un aportament final sobre la mentida en l'actualitat, informació que he tret dels nostres pensadors contemporanis, i que, tot i no tenir la repercussió dels antics, mereixen ser esmentades les seves observacions sobre l'era contemporània.

Mai s'ha mentit tant com ara ni s'ha fet de manera tan descarada, sistemàtica i constant. La mentida es podria considerar l'arma de l'inseguir i el dèbil, que confonent l'adversari, se sent créixer i es venja de qui està entabanant.

Així doncs, ara es menteix més massiva i íntegrament que mai, sent enganyats, en efecte, minut a minut, hora rere hora, dia sí, dia també. La paraula, els escrits, el diari, la ràdio... tot el progrés tècnic s'ha posat al servei de la mentida, de manera que l'home modern conviu amb la mentida i hi està sotmès durant tota la seva vida.

Pel que fa a la qualitat intel·lectual de la "nostra" mentida, està fabricada en sèrie i es dirigeix a les masses. Ara bé, tot aquest munt d'enganys es veu obligat a reduir la seva qualitat, amb mentides que es caracteritzen per ser extremadament burdes i descarades que manifesten un rebuig total de la veritat.

En efecte, tots som testimonis de les barbaritats que han arribat a escopir els polítics que avui governen, de la quantitat de bajanades que han dit i de la manera com la població ha estat dòcil i s'ho ha cregut o, si més no, no ha volgut moure un sol dit per defensar els seus drets i la veritat que es mereixen, perquè aquest ús indiscriminat de la mentida no es pot justificar de cap manera, s'està abusant de la confiança del poble, alhora que aquest està abusant, al seu torn, de la passivitat, potenciant així la situació que el martiritza.

4.- Bibliografia

-4.1.- Llibres consultats

- CHOMSKY, Noam; *El control de los medios de comunicación a Cómo nos venden la moto*. 25ena edició. Ed. Icaria, 2002, Barcelona. 102 pàg.
- RAMONET, Ignacio; *Pensamiento único y nuevos amos del mundo a Cómo nos venden la moto*. 25ena edició. Ed. Icaria, 2002, Barcelona. 102 pàg.
- G.FRANKFURT, Harry; *On Bullshit, Sobre la manipulación de la verdad*. Princeton and Oxford, 2006, Regne Unit. 64 pàg.
- MONCADA, Alberto; *Manipulación mediática. Educar, formar y entretener*. Ediciones Libertarias, 2000, Madrid, 176 pàg.
- RAMPIN, Matteo; *Vender la moto, trucos de la manipulación del lenguaje*. Alianza Editorial, 2005, Madrid. 211 pàg.
- MACHIARELLI, Niccolò; *El príncip*. Editorial Alhambra, s.l., 1987. 125 pàg.
- Plató; 459a- 460a a *La República*.
- BAIG, A. i altres; *Fòrum, Història de la filosofia*. Editorial Teide, Barcelona, 2011.

-4.2.- Contingut d'Internet visitat

- GARCÍA DAMBORENEA, Ricardo; *Diccionario de Falacias*. <<http://www.usoderazon.com/conten/arca/ARCAPDFCOMPLETO.pdf>>
- MARTÍN SÁNCHEZ, Beatriz; *Los sofistas*. <<http://www.slideshare.net/deptofilo/los-sofistas-presentation>>
- <<http://losofistasysocrates.blogspot.es/>>
- DEL CID ROBLES, Jesús Moisés; *Los sofistas*. <http://www.filosofia.mx/index.php?perse/archivos/los_sofistas/#>
- <http://www.webdianoia.com/platon/platon_fil_polis.htm>
- <<http://pensamientoyconductasocial.wordpress.com/2009/06/04/la-psicologia-social/>> [4 de juny de 2009]
- <<http://pensamientoyconductasocial.wordpress.com/2009/06/11/la-cognicion-social/>> [11 de juny de 2009]
- <<http://pensamientoyconductasocial.wordpress.com/2009/06/12/las-actitudes/>> [12 de juny de 2009]

- <<http://pensamientoyconductasocial.wordpress.com/2009/06/16/la-formacion-de-actitudes/>> [16 de juny de 2009]

- <<http://pensamientoyconductasocial.wordpress.com/2009/06/16/cambio-de-actitudes/>> [16 de juny de 2009]

-4.3.- Filmografia

- MCTEIGUE, *James; V de Vendetta* (DVD). USA: Warner Bross Pictures, 2005, en color, 132 minuts. Sobre la novel·la gràfica d' Alan Moore i David Lloyd.

5.- Annexos

-5.1.- Glossari de conceptes recurrents

-Amos del mercat: Diferents obusos econòmics amb gran poder mediàtic i monetari, capaços de fer qualsevol cosa amb els seus diners en un moment.

-Consens: Arribada a quelcom inicialment rebutjat per la població mitjançant l'ús de tècniques propagandístiques.

-Democràcia: Teoria política (que no realitat) que defensa la intervenció del poble en el govern, les decisions del país i l'elecció dels governants que els ha de representar.

-Elits, Classe especialitzada: Elit reduïda que s'encarrega de les decisions que afecten a tothom, ja que el poble, innocent i desorganitzat, no entén res i no podria fer res per la societat, i si intentés prendre part en l'arena política només enredaria.

-Estat totalitari: Règim polític que exerceix una forta intervenció en tots els ordres de la vida de les persones d'una nació o estat, i que sense admetre cap forma d'oposició legal, concentra la totalitat del poders estatals en mans d'un sol grup o partit, reduint els drets de les persones.

-Fal·làcia: Argument mal construït, ja sigui o no de forma deliberada, utilitzat per persuadir o justificar una posició sense tenir arguments reals a favor.

-Fortuna (Maquiavel): Tota situació fortuïta que se li pugui presentar al governador d'un territori, l'únic factor aleatori que ell no ha de poder controlar.

-Infotainment: Dit del nou model informatiu que impera en l'actualitat, basat en la concepció de la informació com a producte d'entreteniment. Falsa informació, no es pot prendre seriosament, perquè és una mercaderia, no un servei que fan al ciutadà. Pretén anul·lar i distreure la vista dels assumptes importants de veritat, no informar.

-Manipulació: Acció amb fins fraudulents sobre algú.

-Mentida: Afirmació conscient d'una cosa que no correspon a la realitat.

-Mitjans de comunicació: Vies de transmissió d'informació, successos, entreteniment i altres productes. Són mundials i estan regits i estrictament controlats per les elits basant-se en els seus interessos.

-Opinió pública: Estat de consciència col·lectiu a què arriba una comunitat davant un fet.

-Pensament administrat: Imposició d'unes idees mitjançant una reiteració incessant d'aquestes.

-Pensament únic: Fabricació d'un dogma imposat que se sosté sol, una mena de dictat repetitiu i hipnòtic que ho omple tot, de manera que no tenen cabuda idees alternatives.

-Persuasió: Fet de convèncer a algú d'alguna cosa que inicialment rebutja (consens) a partir de diversos mitjans, tals com la paraula, els fets o la violència.

-Polícia de l'opinió: Control insidiós de l'opinió col·lectiva i individual mitjançant els més variats sistemes.

-Política: Conjunt de teories sobre el govern de la societat i d'activitats pràctiques relacionades amb la gestió dels afers públics.

-Propaganda: Eina d'influència en l'opinió pública que s'empra per obtenir una determinada conducta col·lectiva que acabi conduint a un cert interès que pot ser de caire divers, com polític o religiós.

-Publicitat: Comunicació massiva i reiterada d'algun missatge que té per objecte informar, persuadir i aconseguir un comportament determinat de les persones que reben aquesta informació.

-Quart poder: Sobrenom que rep la premsa escrita degut al seu poder de crear opinió, que és més significatiu que difondre-la.

-Ramat desconcertat: En una democràcia que funciona com volen les elits (o sigui, evitant el paradigma assenyat del terme democràcia), el poble, que en realitat hauria de tenir facilitats per intervenir, és com un ramat desorientat, el qual s'ha de tenir sota vigilància constantment, ja que si es mogués i intentés organitzar-se, només faria que molestar i convertir-se en un obstacle per les elits, així que les classes especialitzades breguen amb tots els seus esforços i recursos econòmics per evitar l'acció de les persones del poble pla.

-Sindicat: Comissió que s'encarrega de vetllar i lluitar pels drets d'un grup en concret.

-Sofistes: Dit dels filòsofs relativistes que seguien aquest corrent de pensament sorgit a Atenes el segle V aC, els quals s'ajudaven d'habilitats dialèctiques i oratòries per persuadir l'auditori.

-Subliminal: Qualsevol tipus de material concebut expressament per passar desapercebut i infiltrar-se en la nostra ment sense que el nostre conscient ho capti, cosa que ho fa altament eficaç, ja que no ho detectem i no ens en podem defensar.

-Virtut (Maquiavel): L'astúcia i la força, el tremp per saber portar a terme els mitjans que siguin necessaris per poder arribar al fi últim desitjat i saber ajustar-se a les circumstàncies per acabar sortint guanyador i no derrotat.

-Xarlatanisme: Discurs reiterat i constant, que es caracteritza per la falta de fets que corroborin el que es diu, sense substància, que explota la credibilitat de la gent. Actualment gairebé és omnipresent en els discursos polítics.

